

בבא מציעא פ"ח

ר' ינאי או' אין הטבל קובע למעשר עד שיראה פני הבית בכרי בשדה, עד שיראה פני הבית⁴¹⁷ ויכנס דרך הפתח ולא דרך גגות וקרפיפות. ורבי יוחנן אמר, שלומדים מהכתוב: "וְנָתַתָּה לְלוֹי לְגֵר לְיִתּוֹם וְלְאִלְמָנָה וְאָכְלוּ בְשַׁעְרֶיךָ וְשָׁבְעוּ". משעה שנכנס לשערך, שאפילו חצר קובעת למעשר. ולרבי יוחנן לא קשה ממה שכתוב "מִן הַבַּיִת". מפני שלרבי יוחנן לומדים מכאן שחצר קובעת למעשר אם היא דומה לבית, חצר המשתמרת. ורבי ינאי לומד מהכתוב "בְּשַׁעְרֶיךָ" שאפילו הבית לא קובע את הטבל, אלא אם מכניסו דרך שער ביאתו. ולא אם הכניסו דרך גגות וקרפיפות.

"כנפשך" מה נפשו אוכל ופטור ממעשר כך נפשו של פועל הקשה רב חנינא חזוזה ממה ששנינו, נאמר: "כְּנַפְשְׁךָ שָׁבַעְךָ וְאֵל פְּלִיךָ לֹא תִתֶּן" מכאן לומדים כנפשך כך נפשו של פועל. מה נפשך אוכל ופטור ממעשר אף נפשו של פועל אוכל ופטור ממעשר. אבל לוקח חייב מפני שמקח מחשיב כגמר מלאכה. ולכאורה מדובר בשדה ובכל זאת הוא נקבע למעשר⁴¹⁸? אמר רב פפא, כאן מדובר בתאנה העומדת בגינה ונופה נוטה לחצר⁴¹⁹. וכאשר תלש ממנה הפירות ראו את פני החצר, ולמי שאמר שאין החצר קובעת נופה של התאנה נוטה לבית⁴²⁰. ושואלת הגמרא אם כך גם בעל הבית יתחייב במעשר. שהרי התלישה היא גמר מלאכתה, והרי הוא רואה פני הבית?

עונה הגמרא, בעל הבית עיניו בתאנתו, הנוף אינו חשוב בעיניו ולכן הולכים אחר

417 קשה ממה ששנינו, איזהו חצר שחייבת במעשר חצר צורית כל שהכלים נשמרים לתוכה. ואין לומר שלרבי ינאי אינה חייבת במעשר עד שיראה פני הבית ופני החצר עד שיכניסנו דרך שער החצר לבית. שא"כ איך אמר בסמוך ולמ"ד לבית לבית, איך אפשר שפועל עומד בבית ותולש ובא דרך שער החצר. וי"ל שהיכן שהתאנה נוטה לחצר או עומדת בחצר אז אין צריך ראיית פני החצר, אלא דוקא באותם שנקלטות חוץ לחצר צריך שיכניסם דרך שער החצר. וכן משמע במה ששנינו, תאנה העומדת בחצר אוכל אחת אחת, ואם צירף שתיים חייב. אבל אי אפשר לומר כן מפני מה ששנינו, היה אוכל באשכול ונכנס מגינה לחצר ר"א אומר יגמור ר"י אומר לא יגמור. אבל להתחיל לכו"ע אסור, ומשמע שבחצר אסור אע"פ שלא נכנס לבית. וי"ל שר"י מודה שחצר קובעת מדרבנן, ומה שהוא אומר עד שיראה פני הבית הוא מדאורייתא. וי"ל שמדובר בחצר שאין הכלים נשמרים בתוכה, שלא קבעה אלא מדרבנן. תוס'.

418 רש"י פירש שלוקח לא עדיף מגמר מלאכה, וא"כ אפילו בעל הבית חייב בגמר מלאכה בשדה. תוס' הקשו שא"כ מדובר כשלא נגמרה מלאכתו למעשר וא"כ מה הקשו הרי גם בעל הבית חייב. הלא כיון שלא נגמר מלאכתו למעשר הוא יכול לאכול אפי' בבית כמו שרבי אושעיא אמר מערים אדם על תבואתו ומכניסה במוץ שלה. ועוד בפ' המביא כדי יין משמע שלכל האמוראים שם המקח אינו קובע אלא בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר. ונראה שהקשו כך, מאי לא בשדה לוקח חייב, משום שמקח קובע בדבר שנגמרה מלאכתו למעשר. וקשה לכל מי שלא מחלקים ואפילו בלוקח צריכים ראיית פני הבית או פני החצר. תוס'.

419 לאו דוקא נקט תאנה שאין בה מעשר מדאורייתא. שאין חייבים במעשר מדאורייתא אלא דגן תירוש ויצהר. ונקט תאנה מפני שהתאנים היו מצויים. תוס'.

420 ולא יכולים להעמיד כגון שמלקט בגינה והולך לבית ואוכל. שאין פועל אוכל אלא בשעת מלאכה כמו ששנינו לקמן שדוקא בהליכתם מאומן לאומן אוכלי מפני השב אבידה.

עיקרה של התאנה, ועיקרה נמצא בחוץ ולכשיגמור ללקוט יהיה גמר מלאכה. אבל עיניו של הקונה בפירות התלושים, ומשנתלשו באו לבית⁴²¹.

בית הינו חרבו לפני ירושלים מפני שואלת הגמרא, האם הלוקח חייב במעשר שנמיתו דבריה על ד"ת מדאורייתא? ומדוע צריכים ללמוד מהכתוב שפועל

אינו כמו לוקח. הרי שנינו בברייתא, מפני מה חרבו חנויות של 'בית הינו' שלש שנים קודם ירושלים? שהעמידו דבריהם על דברי תורה. שמצאו היתר מן התורה למה שאסור מדרבנן. שדרשו את הכתובים: "עֲשׂוּ תַעֲשׂוּ אֶת כָּל תְּבוּאוֹת זֶרְעֵךְ הַיֵּצֵא הַשָּׂדֶה שָׁנָה שָׁנָה" ו"אֶכְלֶתְ לְפָנַי ה' אֱלֹקֶיךָ" שסמוכים זה לזה. "עֲשׂוּ תַעֲשׂוּ" ו"אֶכְלֶתְ" ולא מוכר, "תְּבוּאוֹת זֶרְעֵךְ" ולא לוקח⁴²². ואומרת הגמרא שלוקח חייב במעשר מדרבנן והפסוק הובא כאסמכתא. והואיל וגם לוקח פטור ממעשר מדאורייתא למה צריכים את הכתוב "בְּנִפְשֶׁךָ" לפטור פועל? עונה הגמרא, שהכתוב "בְּנִפְשֶׁךָ" בא למה ששנינו בברייתא, מה אתה אם חסמת את עצמך ולא אכלת פטור מהלאו של 'לא תחסום', אף אם נעת פועל מלאכול פטור על 'לא תחסום'!

איזהו גורנן למעשר בקישואים ובלועים משיפקסו בבית
הקשה מר זוטרא על רבי ינאי ורבי יוחנן ממה ששנינו, איזהו גורנן למעשר בקישואים ובלועים משיפקסו. ואמר רבי אסי משינטל הפיקס שלהם, הפרח הגדל בראשו ודבוק בו ולאחר זמן

421 תוס' הקשו שלוקח אם אוכל אחת אחת פטור. ובשתיים כיון שנוטה לחצר אפי' בעל הבית אסור. שרק כשאינו רוצה ללקוט עכשיו יותר אלא מה שאכל אפילו בעל הבית חייב בשתיים כמו לוקח שלא שייך לומר עיניו בתאנתו, שאין עיניו אלא במה שאוכל. ולכן נחשב גמר מלאכה בצירוף שתיים. אבל כששכר פועל ללקוט כל הראוי ללקט שייך לומר עיניו בתאנתו ולא נחשב גורן בגמר מלאכה עד שילקוט את כולה או רובה. והיו יכולים להעמיד בעומדת בחצר אלא נקט דבר שכיח יותר. ועוד שבבית צ"ל שנוטה לבית מפני שעומדת בבית אינו מצוי כלל ולכן נקט כה"ג גם בחצר. ורש"י פירש עיניו בתאנתו שעיקרה חוץ לחצר משמע ש"ל שאם היתה כולה בחצר גם בעה"ב היה חייב. ואין נראה לר"י שאין שייך ראיית פני החצר במחובר אפי' כל התאנה היתה בחצר, ועוד למ"ד מקח קובע הוא קובע אפילו בשהה בדבר שנגמרה מלאכתו. תוס'.

422 קשה ממה שא' שמואל ברבי נתן בבכורות, הלוקח טבלים ממורחים מן הנכרי מעשרן והן שלו. אי מרחינהו נכרי דגנך ולא דיגון נכרי אלא מרחינהו ישראל. אחר שקנה מן הנכרי מעשרם שאין קנין לנכרי בארץ ישראל. והם שלו שיאמר באתי מכח מי שלא יכול לתבעו בדיון. ואין לומר מדרבנן שא"כ, אפי' יש קנין צריך לעשר מדרבנן. ואומר ר"ת שמדובר בלוקח אחר מירוח, אבל קודם מירוח נקרא תבואת זרעך. וא"ת למה בפרק הקומץ לא אמר לו לך וקח הממורה, שחיובו אינו אלא אלא מדרבנן. וי"ל שכיון שאילו המוכר היה חוזר וקונה הוא היה חיוב, דומה למן החיוב על הפטור. וכן משמע שם בדמאי שאין להפריש מדבר הדומה לחיוב על הפטור. וצריך עיון יאמר לו קח מן הנכרי ממורה. שלמ"ד אין קנין דורשים דגנך ולא דיגון נכרי. וא"ת לר"ת משמע שלוקח קודם מירוח פטור מדאו', שהרי פועל אוכל בדבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר הוא קודם מירוח, ומתחיל מקחו משעה שעושה מלאכתו. ואז אינו מתוקן ועל דה הקשו ולוקח מדאורייתא מי מחייב. וי"ל שהמקח אינו מתחיל עד שאוכל ואותה שעה כבר נתקן. ורבינו יצחק ב"ר מרדכי הקשה על פר'ת הרי לוקח תבואה ממורחת מעם הארץ הוא דמאי משום שהוא ספק אבל אם ודאי לא עישר חייב לעשר מן התורה אף על פי שנתמרח כבר. אינה פירכא מפני שמדאורייתא אינו מחוייב, אלא הוא מעשר ודאי מדרבנן וצריך ליתנו לכהן. וללוי אבל לרבי יצחק בר' מרדכי נראה לפרש להפך בלוקח שאינו ממורה פטור שעדיין לא נתחייב ברשות מוכר אבל לוקח ממורה נתחייב ברשות מוכר ולא פקע שם טבל ממנו כמו בהקדש ובהפקר, אם הקדיש והפקיר קודם מירוח מפקיע מיד מעשר, ולאחר מירוח אינו מפקיע כמו שפירש ריב"א בבבא קמא. ומביא ראייה מן הירושלמי. ולוקח מנכרי להפך, אם נתמרח ברשות הנכרי פטור משום דגנך ולא דיגון נכרי, וכשלא נתמרח ברשותו חייב. שאין קנין לנכרי בא"י להפקיע מידי מעשר, ולא נקרא תבואת זרעך של מוכר אלא תבואת הלוקח ממנו ולא חשיב לוקח. תוס'.

הוא נופל בתלוש. ולכאורה משיפקסו הם חייבים במעשר אפילו בשדה⁴²³? עונה הגמרא, לא, החיוב משיפקסו בבית⁴²⁴. שואלת הגמרא, אם כן היה צריך לומר עד שיפקסו. הואיל והתנא בא לומר שאף הבית אינו קובע עד שיפקסו⁴²⁵. ועכשיו ששנינו בברייתא, משיפקסו בא להשמיע שמשיפקסו נתחייבו בכל מקום שהם? עונה הגמרא, שאם התנא היה אומר עד שיפקסו היינו אומרים עד שיגמר פיקוסם, והתנא אומר עד שיפקסו, עד שיתחיל פיקוסם.

ואיזהו גורנו למעשר משתגמר מלאכתו בהכנסתו
הקשה מר זוטרא בנו של רב נחמן ממה ששנינו, ממתי נחשב כגון לחייב משום טבל⁴²⁶, משתגמר מלאכת הכנסתו. ולכאורה הכנסתו היא בשדה, צבירתו ואסיפתו לכרי לשום כינוס? עונה הגמרא, לא, הכנסתו לבית זה הוא גמר מלאכתו. או שנאמר שרבי ינאי אמר שבת קובע למעשר בזיתים וענבים העומדים לאכילה שאינם בני גורן^{427 428}, אבל בחטים ושעורים כתוב במפורש גורן⁴²⁹.

“כנפשך” אין אתה מצווה על חסימתו של אדם
אומרת הגמרא, בדין של אכילה תוך כדי המלאכה, מצינו שלאדם מותר לאכול במחובר, ולשור מותר לאכול בתלוש. ומנין שאדם אוכל בתלוש? אומרת הגמרא קל וחומר משור. מה

423 לא יכלו לתרץ שהם חייבים מדרבנן מפני שאפי' מדרבנן לא קבע בגמר מלאכה לחוד שאחרי גמר מלאכה צריכים שבת וחצר ומקח לקבוע. וא"ת שיהיה קשה על המשנה שמצריכה חצר אחר גמר מלאכה בסוף המביא כדי יין. וי"ל שהה יכול לומר וליטעמין, או שנאמר שקישואים ודלועים הם בני גורן כמו חטים ושעורים. ונעמיד את המשנה שמצריכה חצר בדברים שאינם בני גורן. ולא הקשו אלא על ר' ינאי ור' יוחנן שמצריכים חצר ובית אפילו בחטים ושעורים. ולבסוף כשתרצו אי בעית אימא שרבי ינאי לא מדבר אלא בזיתים וענבים תירצו גם את ה פירכא שכאן. תוס'.

424 אין לפרש משיפקסו בשדה והכניסו לבית שהרי הלשון לא משמע כך. ותימה כיון שהכניסו לבית קודם גמר תקנה אמאי חייבים במה הוא שונה ממכניס תבואה במוץ שלה שר' אושעיא אמר שפטור מן המעשר ואין לומר רבי אושעיא אמר כדי שתהא בהמתו אוכלת ופטורה מן המעשר, הוא קודם מירוח שא"כ אין זו הערמה. ועוד בפ"ק דפסחים הקשו ואין ספק מוציא מידי ודאי [והתניא] חבר שמת והניח מגורה מליאה פירות אפילו הם בני יומן הרי הם בחזקת מתוקנין כו'. והרי שם שהוא ודאי טבל ספק עישר ספק לא עישרם וספק ומוציא מידי ודאי. ותיירצו התם ספק וספק הוא דאימור עביד כדר' אושעיא. ואם היה צריך לעשר אחר מירוח מה אמר שאפילו עשה כר' אושעיא, עכשיו שהם ממורחים חייב במעשר ומדוע הם בחזקת מתוקנין. וי"ל שודאי חטים ושעורים שדרכן למרחם בשדה ולהכניס לבית ממורחים אין מחויבים במעשר אא"כ ראו פני הבית ממורחים. אבל קישואים ודלועים רגילות להכניסו בבית עם הפיקוס. תוס'.

425 וכן דייקו בסוף פרק ארבע מיתות עד שתהא נערה מיבעי ליה. ואם תאמר בע"ז אמר ר' עקיבא משיקפה היה צריך לומר עד שיקפה, להוציא מתנא קמא שאומר משיירד לבור. ויש לומר ששם אין מקום לטעות. או שנאמר ששם נקט משיקפה להוציא ממ"ד משישלה, ומשישלה אתא להציא תוסס בן ארבעים יום. שאגב ששנה משיירד לבור נקט בכלום כן. תוס'.

426 ה"ג גורנו למעשר להתחייב עליו משום טבל משתיגמר מלאכתו ואיזו גמר מלאכתו מלאכת הכנסתו של פירות למעשרות. שיהיה קרוי גורן וגמר מלאכה לאסור אכילת עראי. רש"י.

427 ואף הן בכלל תבואה ומעשר שלהן מן התורה וכיון דלאו בני גורן נינהו כניסתו לבית קובעתן שאין להם קביעות אחר. רש"י.

428 ואע"ג שכתוב תירוש ויצהר והוא לאחר שדרכן לעשותם יין ושמן, ר' ינאי מדבר בשאין דעתו לדרכם אלא לאוכלם כך שחייב לעשר מן התורה בראיית פני הבית אע"ג שבפסוק לא מצינו אלא תירוש ויצהר אבל דגן אין רגילות לאוכלו בשבילים ולכן לא חייב לעשר אלא עד שתמרח. תוס'.

429 ומה שאמר בחבר שמת והניח מגורה מליאה פירות, מעיקרא אימור דלא טבול כרבי אושעיא דאמר אדם מערים על תבואתו וכו'. אינו סובר תירוץ זה, אלא רבינאי אמרה אפי' בחטים ושעורים. רש"י.

שור שלא התירה לו התורה לאכול במחובר⁴³⁰ אוכל בתלוש, אדם שאוכל במחובר קל וחומר שאוכל בתלוש. שואלת הגמרא, מה לשור שאתה מצווה על חסימתו? אומרת הגמרא, ואולי נאמר שאדם יהיה מצווה על חסימתו בקל וחומר משור. ומה שור שאין אתה מצווה להחיותו אתה מצווה על חסימתו, אדם שאתה מצווה להחיותו קל וחומר שאתה מצווה על חסימתו ושאתה מצווה להחיותו בכתוב: "וְחִי אֲחִיךָ עִמָּךְ". ואומרת הגמרא שלומדים שאין מצווה על חסימתו של האדם מהכתוב: "כִּי תֵבֵא בְכֶרְם רֵעֶךָ וְאֶכְלֶתָ עֲנָבִים בְּנִפְשֶׁךָ שְׂבִיעַךָ וְאֶל כְּלֵיךָ לֹא תִתֵּן". "בְּנִפְשֶׁךָ" כמו שאם חסם את עצמו פטור כך נפשו של פועל, אם חסמתו אתה פטור.

ומנין לומדים אדם בתלוש? מהכתוב: "כִּי תֵבֵא בְכֶרְם רֵעֶךָ וְקִטְפֶתָ מְלֵילֹת בְּיַדְךָ וְחָרַמְשׁ לֹא תִנִּיף עַל קֶמֶת רֵעֶךָ". ונאמר "קמה" "קמה" שתי פעמים, אם אינו ענין לאדם במחובר תנהו ענין לאדם בתלוש. רבי אמי אמר, אין צריכים מקרא לאדם בתלוש. מפני שהכתוב: "כִּי תֵבֵא בְכֶרְם רֵעֶךָ" עוסק גם במי ששכרוהו לשאת את הענבים בשעה שחביריו בוצרים, שמלאכתו היא בתלוש, והתורה אמרה שיאכל.

ר' אמי א' 'כי תבא בכרם רעך' ומנין ששור אוכל במחובר? קל וחומר מאדם שאינו אוכל בתלוש, שלא מצאנו מקרא מפורש, ואוכל

9' שכרו לכתף

במחובר. קל וחומר ששור שמצאנו בו מקרא מפורש שהוא אוכל בתלוש, שאוכל במחובר. ומקשה הגמרא, מה לאדם שאתה מצווה להחיותו, אבל שור אין אתה מצווה להחיותו? ואומרת הגמרא, אולי נלמד שיהיה מצווה להחיות שור בקל וחומר מאדם שאין אתה מצווה על חסימתו, אתה מצווה להחיותו. קל וחומר שאתה מצווה להחיות שור שאתה מצווה על חסימתו. דוחה הגמרא שהכתוב "וְחִי אֲחִיךָ עִמָּךְ" אחיך ולא שור ממעט שאין מצווים להחיות את השור. אלא אומרת הגמרא שלומדים ששור אוכל במחובר ממה שהכתוב אומר "רעך" "רעך" שתי פעמים, אם אינו ענין לאדם במחובר תנהו ענין לשור במחובר.

רבינא אמר נאמר בחסימה "שור" אמר רבינא, לא צריכים מקרא כדי ללמוד לא אדם להקיש חוסם לחוסם ונחוסם לחוסם בתלוש, ולא שור במחובר. מפני שלומדים זאת

מהכתוב: "לֹא תִחַסֵּם שׁוֹר בְּדִישׁוֹ". הרי שור לאו דוקא וכל הבהמות ישנם באיסור חסימה. שהרי לומדים "שור" "שור" משבת שכתוב בה "וכל בהמתך". ואם כן למה התורה לא כתבה "לא תדוש בחסימה". והתורה כתבה בחסימה "שור" להקיש חוסם לנחוסם, אדם לשור, ונחוסם לחוסם, שור לאדם. כמו שחוסם אוכל במחובר, אף נחוסם אוכל במחובר. וכמו שנחוסם אוכל בתלוש אף חוסם אוכל בתלוש.

430 במסקנה דרשו ששור אוכל במחובר, ועכשיו לא העלו על דעתם, ובלא כך הק'ו לא נשאר. ואם תאמר למה עשו ק'ו שאינו אמת לפי המסקנה, היה צריך לעשות ק'ו, ומה שור שאי אתה מצווה להחיותו אוכל כו'. ויש לומר שנוח לעשות קל וחומר מאכילה בשעת מלאכה שאותה באו ללמוד. תוס'.

